

KÜLFÖLDI TANÍTÁSI MOZGALMAK.

(Külföldi folyóiratok nyomán.)

1. Kína közoktatásügye. Kína közoktatásügyének pár évtizedes fejlődését ismerve, meglepetésszámba megy az a megállapítás, hogy tanításának és nevelésének szervezete ősrégi és minden más élő népét megelőzi. Kína köznevelését évtizedeken át a konfuciusi gondolat hatotta át. Ebben a pedagógiában a tanítás és nevelés ősi társadalmi és erkölcsi szabályok gépies átszarmaztatásában merült ki. Ősidőkből származó és úgy a mindennapi élet formáit szabályozó, valamint a vallás szertartásait tárgyaló kanonikus öt szent könyv, s a Konfucius tanait ismertető négy klaszszikus könyv képezték a hivatalos kínai műveltség alapjait. Ezekre támaszkodott a kínai nevelés és tanítás is.

Iskolakötelezettség nem volt. Az elemi oktatást magánosok látták el rendszerint úgy, hogy több család összeállt, tanítót fogadott, aki a gyermekeket megtanította a kínai írásra és olvasásra. A kínai nyelv csak egytagú szavakat ismer, ragozást, szóképzést nem alkalmaz. Természetes, hogy az egytagú szavak száma csak igen kevés lehet, a nyelv fogalmi gazdagsága pedig nagy. Egy szó gyakran száznál több fogalmat jelez és a hangsúly szabja meg, hogy a szónak a mondatban mi a jelentése. Ehhez járul a kínai írásmódnak az a sajátossága, hogy nem betűkből, hanem szójelekből áll. Ez az oka, hogy a kínai írás és annak elolvasása igen nehéz, a legnagyobb szorgalom mellett is 5—6 év kell annak megtanulásához. Így magyarázható, hogy a kínai lakosságnak csak 10%-a tud írni és olvasni.

Amikor a gyermek megtanult írni és olvasni, akkor a kezébe adott könyv beemlézésre szánt rövid mondatokat tartalmazott. Ebben szó van a jó gyermekről, az öt elemről, az öt erkölcsi parancsról, az erkölcsi kötelességről apa és gyermek, fejedelem és alattvalói, férj és feleség, idősebb és fiatalabb, barátok és társak között, a hat gabonanemről, a hat háziállatról, 8 hangról. Ezeket kívül tartalmazta a könyv Kína rövid történetét. Egy másik könyv a gyermek kötelességeiről tartalmaz erkölcsi tanításokat.

A további tanulmányok állami vagy magánintézetekben történtek. A tanítás ezen magasabb fokán a tananyagot a Konfucius nevéhez fűződő irodalom képezte. A tanítás szellemtelen magoltató módszerrel arra törekedett, hogy a tanuló megtanulja az öt kanonikus szent könyvet és a négy klaszszikus könyvet. A deákok megszakítás nélkül másolták és magolták ezeket a könyveket. Az öt kanonikus szent könyv tartalmazza a kínaiak régi természetfilozófiáját, történeti okmányokat, ősrégi dalokat, vallási szertartásokat és az állam száraz krónikáját. A négy klaszszikus könyv a családi és állami életet tárgyalja.

Ezek a könyvek képezik a szigorú államvizsga anyagát. A sikeres vizsga állami hivatalok betöltésére képesített. Akik a vizsgálatokon megbuktak, azokból lettek a tanítók, jegyzők, írások stb.

A Kínában működő nem állami intézetek közül kitűnő hírre tettek szert a missziók által fenntartott intézetek. Ezek közül is kiválik a Kínában működő hittérítő jezsuiták központja, a Sanghai közelében működő, egész Kínában ismert kultúrtelep. Ezen a telepen van árvaház, alsó- és felső is-

kola, papnevelő intézet kínai fiúk részére. Az árvaházban azokat a lelenceket nevelik, akiket a szülők a kolostor kapujába tesznek, vagy akiket kínai megbízottak a város piszkos utcáin elhagyatva szednek fel. Ezeket az árvákat fölnevelik s a telep műhelyeiben valamely mesterségre megtanítják. A telep kiterjedt konyhakertjében és gyümölcsöseiben is ezek a növendékek végzik a kerti munkát. Az alsó és felső iskolákban a kínai gyermekeket az előirt állami vizsgálatra készítik elő. A papnevelő intézetben kiválasztott növendékeket lelkészekké képezik ki.

A jezsuiták kolostora mellett van az irgalmas nővérek szeretetháza, ahol ugyanigy gondoskodnak a kínai leánygyermekéről.

A múlt század vége óta mind hangosabbá lett a megcsontosodott nevelési és tanítási rendszerrel szemben a reformra való törekvés. A múlt század végéig a kínaiak szorosan elzárkóztak a nyugat elől. Nem érdekelték őket sem tudományos kutatásaik, sem nyelvük. El voltak telve a maguk kulturális fölényétől. Saját történelmük, irodalmuk, bölcséletük búvárlásába mélyedtek, hazájuk több évezredes multjának költőit magyarázták tudósaik. 1911-ben a császárné lemondott a trónról és Kína köztársasággá alakult. Ezután misszionáriusok özönlöttek az országba, viszont tanulni vágyó kínai ifjak ellepték Európa és Amerika kultúrközpontjait. Nagy hatással volt Kína további fejlődésére az aránylag rövid idő alatt nagy fejlődésnek indult japán szomszéd is.

1912-ben sok nehézség leküzdése után a fiatal köztársasági kormány elrendeli az általános tankötelezettséget és programjába veszi az analfabetizmus csökkentését. Mindkét feladat elé elháríthatatlannak látszó akadályok torlódtak. A legnagyobb és legnehezebben pótolható hiány az iskolák és tanítók teljes hiánya. Ha csak a négy alsó elemi osztályt teszik is kötelezővé, akkor is 40 millió tankötelestől volna szó, ezekhez 1 millió iskolaterem és 1,400.000 tanító kellene. Az első nagy tanítóhiányon úgy iparkodtak segíteni, hogy a középfokú iskolákban tanítóképző osztályokat állítottak. Ezenkívül nyári tanfolyamokon is képezték ki tanítókat, 1923-ban már igen tekintélyes eredményt értek el, mert 178,972 iskolában 6,819,486 tanulót tanítottak.

A tanítóképzésről is gondoskodtak, ezt teljesen az állam vette kezébe, nem engedi sem magánosoknak, sem külföldieknek. Ezt az intézkedést azal indokolják, hogy a nevelést a nemzeti egység szolgálatába akarják állítani, ami csak egységes állami tanítóképzés mellett lehetséges.

Az analfabetizmus leküzdésének másik nagy akadálya a kínai nyelvjárások igen nagy száma, ami az egységes írás bevezetését nehezíti. Kísérletek történtek ennek elhárítására is, sokan egészen szakítanak az ősi szóírással és a fonetikus írásmódra térnének át. Általában szakítani akarnak a régi eszmékkel és teljesen a nyugati műveltség tanítását akarják bevezetni. Külföldi tanárokat és nevelőket hívnak az országba, akik a külföldön nevelt kínaiakkal együtt végzik a tanítást. 1924-ben már 1800 kínai deák tanul amerikai egyetemeken, ezek hazájukba visszatérve amerikai szellemben szervezik át az egész kínai iskolarendszert. Ez iskolák tagolása ma a következő:

a) Gyermekkert 6 éves korig.

b) Elemi iskola két tagozatban: az alsó 6—10, a felső 10—12 éves korig. Tantárgyak: kínai nyelv, számolás, egészségtan, történet, földrajz, természetrajz, kertészet, kézimunka, rajz, zene és testnevelés.

c) Középiskola szintén két tagozatban. Az alsó tagozat 12—15 életévig. Tantárgyak kínai nyelv, idegen nyelv, történelem, földrajz, társadalomtudomány, mennyiségtan, természettudományok, rajz és zene. A felső tagozat két irányú. A klasszikus irány tárgyai kínai nyelv, idegen nyelv, életfilozófia, szociális problémák, kínai irodalom, lélektan elemei, logika elemei, társadalomtudomány és testnevelés. A reálirány tárgyai kínai nyelv, idegen nyelv, tudományok általános elvei, trigonometria, felső mértan, és algebra, műszaki rajz, fizika, vegytan, biológia és testnevelés.

Az európai nyelvek közül általában előnyben részesítik az angolt. A középiskolákban általában két idegen nyelvet tanítanak. Az egyik kötelezően az angol, a másik szabadon választható a német, francia, orosz és japán közül.

d) A tanítóképzés szervezete 6 évi elemi iskola után 3 év a középiskolában és 3 évi tanítóképzés.

e) Egyetem és főiskola 125 van Kínában és pedig: 35 egyetem, 8 tanítóképző főiskola, 7 gazdasági akadémia, 13 technikai főiskola, 8 kereskedelmi főiskola, 7 orvosi főiskola, 33 jogakadémia, és 14 egyéb főiskola.

1940-ben Csungkingben országos pedagógiai értekezletet tartottak, ahol a kínai népműveltség emelését tárgyalták. Határozatot hoztak, hogy lehetővé kell tenni az általános iskolakötelezettség végrehajtását. Ehhez azonban még mindig 600.000 iskola kellene. A közoktatásügyi minisztérium most első sorban a nagy tanítóhiányt iparkodik csökkenteni.

A missziók által fenntartott iskolákba 200.000 katolikus, illetőleg 300.000 protestáns gyermek jár.

2. Tanügyi hírek Szlovákiából. Az 1940/41. iskolai évben a szlovák tan nyelvű népiskolákba 345.261 tanuló járt. A német tannyelvű iskolákban a tanulók száma 16.359 volt. A magyar tanításvyelvű elemi iskolákat 3746 tanuló látogatta.

Évekkel ezelőtt megindult már Nyitrán a mozgalom magyar elemi iskola létesítésére, ezideig azonban nem sikerült annak megteremtése. Az első alkalommal mintegy háromszáz magyar gyermek jelentkező volt, a legutóbbi összeírás alkalmával már csak 72 gyermek jelentkezett. Az iskolaügyi hatóságoktól ez év szeptemberében rendelet érkezett, mely szerint igazolni kell, hogy a jelentkezők a népszámlálás során magyarnak vallották magukat. A statisztikai hivatal útján sikerült olyszámú jelentkező magyar nemzetiségű tanulót igazolni, hogy most már semmi törvényes akadály nem volna a nyitrai magyar elemi iskola létesítésének, és így most remélik a nyitrai magyarok, hogy végre mégis megnyithatják a magyar elemi iskolát.

Szlovákiában nincsen magyar tannyelvű földműves iskola és így a magyar gazdák elől el van zárva a lehetőség a szükséges szakismeretek megszerzésére. Erre való tekintettel a Magyar Párt gazdasági osztálya a téli hónapokban a magyar falvakban 3 hetes tanfolyamokat rendez, amelyeken a

gazdaifjakon kívül részt vesznek a saját gazdaságukban gazdálkodó önálló gazdák is. A szakosztálynak meg vannak a megfelelő gazdasági tanerői és a tanfolyamok tanterve is.

A további tervek szerint a tanfolyamok megrendezése után a magyar gazdaifjúság részére 2—3 hónapos elméleti és gyakorlati tanfolyamok útján teljes értékű kiképzést kívánnak nyújtani. Ezeket a tanfolyamokat a tervek szerint valamelyik központi fekvésű városban tartják, lehetőleg a népfőiskola elgondolása keretében.

A nyári hónapokban a gazdasági előadó rendszeresen látogatja a magyar falvakat, ahol tanácsal látja el a gazdákat.

Statisztika Tudósító.

3. Szerb nemzetiségi iskolai oktatás. A szerb közoktatásügyi miniszter nyilatkozott nemrégben a szerb nemzetiségi iskolai oktatásról. Az új Szerbia lehetővé tette minden népcsoportnak, hogy teljesen szabadon saját nemzeti kultúrájuk és nemzeti felfogásuk szerint tanítsák ifjúságukat. Ez az új szellem lehetővé tette a német, magyar, román, albán és más nemzetiségi iskolák felállítását. Ezekben az iskolákban német, magyar, román és albán életfelfogás és világnézet szerint történik az oktatás. Bánságban több mint hétszáz osztályban tanultak különböző nyelven a diákok. Mindenütt a nemzetiség, illetve a nép fiai tanítják a fiatalságot. A szerb kormány magyar és német középiskolákat is nyitott és így 7 teljes és 4 alsóosztályú gimnázium, két tanítóképző, két kereskedelmi akadémia és 14 polgári iskola működik különböző nyelveken. Kevés kivétellel minden gyermek anyanyelvű iskolába jár. Az állam támogatja ezeket a népi iskolákat mégpedig úgy, hogy az iskola összes dologi kiadását viseli és a tanerők fizetését is folyósítja. A szerb és a népi tanerők között semmi különbséget nem tesznek.

Statisztikai Tudósító.

4. Német és magyar iskolaviszonyok Horvátországban. A horvátországi németek jogi viszonyainak szabályozása után sor került a német iskolaügy rendezésére is. A rendezésnek nagy akadálya a tanító és tanárhiány, a horvátországi németiség mégis, rövid idő alatt a semmiből szép iskolaszervezetet létesített.

Ma már 270 német elemi iskola működik 553 osztállyal, amelyekben 330 tanerő 21.000 tanulót oktat. Egy-egy tanító délelőtt és délután változó osztályokban átlag két osztályban tanít. Ezenkívül állítottak 24 kiegészítő iskolát. Tanerők kiképzésére tanfolyamokat létesítettek, ezekben négy középiskolát végzett férfiakat és nőket képeztek ki arra, hogy a nagy tanítóhiányon átmenetileg segítsenek.

Valamennyi német iskola a közoktatásügyi minisztérium német iskolaügyi osztályának van alárendelve. Nyolc kerületi tanfelügyelőség van, német tanfelügyelőkkel. Ezek közvetlenül a minisztérium alá tartoznak. A kerületi tanfelügyelőségek székhelyei: Zimony, Ruma, Vukovár, Vinkovec, Eszék, Nasic, Verőce és Banyaluka. A zágrábi és zágrábkörnyéki iskolák közvetlen a német iskolai ügyosztály felügyelete alá tartoznak.

Nagy tanár- és helyiséghiány mutatkozik a német középiskoláknál is.

Eszéken német tanítóképzőintézet működik 191 fiú- és leánytanulóval négy évfolyamban. Ugyanitt nyolcosztályos reálgimnázium is működik 890 tanulóval. Rumán német reálgimnázium van 500 tanulóval. Polgári iskolák vannak Zimonyban 355 és Indián 262 tanulóval. A tanerőhiány igen nagy, a kevés tanerő között is soknak nincsen oklevele. A polgári iskolákban elemi iskolai tanítók is tanítanak, akik viszont így hiányoznak az elemi iskolából. Nagy nehézséget okoz a tanításnál, hogy a tanulók nagy része nem tud németül, pedig valmennyi német származású.

A német népcsoport újabb elemi- és középiskola nyitását vette tervbe. Jelentős támogatást kapnak a horvát közoktatási minisztériumtól, a még hiányzó összeget gyűjtés útján szerzik meg.

Messze elmarad ettől a horvátországi magyarság iskolaviszonya. Folyóiratunk múlt számában megírtuk, hogy a horvát belügyminiszter jóváhagyta a „Horvátországi Magyar Közművelődési Közösség” alapszabályait. A zágrábi székhellyel működő szervezet céljául tűzte az elhanyagolt állapotban levő horvátországi magyar kisebbség szellemi kultúrájának ápolását, a magyar iskolaügy megszervezését. Ezt a célt a szövetség a következő esz közössel kívánja előmozdítani: 1. A magyar nép és magyar ifjúság vallásos és erkölcsi szellemben való nevelésével. 2. A magyar nyelv, magyar hagyományok, szokások, népviseletek ápolásával és fejlesztésével. 3. A népművelődést előmozdító könyvek, folyóiratok, képek, filmek kiadásával és terjesztésével. 4. Könyvtárak, olvasóköri alapításával és fenntartásával. 5. Magyar nyelvű műkedvelő előadásokkal. 6. Az iskolai nevelést előmozdító segély megszerzésével. 7. Magánintézmények alapításával és fenntartásával. 8. A magyar földművelés általános és szakműveltségének nevelését célzó tanfolyamok rendezésével. Magyar tanítók, lelkesek és kultúr munkások és előadók nevelésével. Utazó tanítók alkalmazásával. 8. A magyar deákokról, inasokról való gondoskodásával, inas és deákokthonok létesítésével.

A horvátországi magyarság most ettől reméli, hogy az őt megillető jogok megvalósítása valóra válik.

Statisztikai Tudósító.

5. A latin betűk használata Németországban. Tudvalevő, hogy Németországban évek óta teljesen mellőzték a latin betűk használatát, újságok és iskolakönyvek egyaránt gótbetűkkel jelentek meg. Egy idő óta az újságok, közöttük nagy berlini lapok is, latin betűkkel jelennek meg. Az elmúlt tanévben újabb lépés történt ebben az irányban. A birodalmi közoktatásügyi miniszter ugyanis elrendelte, hogy ezentúl az iskolakönyvek az ú. n. német betűírás helyett latin betűkkel jelenjenek meg. Ahol a tankönyvek már ilyen írással jelennek meg, ott a német írásmódot teljesen elhagyják, csak a nyomtatott betűket tanítják továbbra is. Ezt a rendelkezést azzal indokolják, hogy a latin írásmód közelebb áll ahhoz az írásmódhoz, amelyen a német irodalom első tanúi följegyeztettek. Ez az írásmód a korai középkorban Európa írásmódora volt és csak a gótok változtatták ezt később az ú. n. német írásmódra. A latin betűkkel tehát a germán középkor írásmódját állítják visz-

szá. Egyébként, amikor az új Európa előkészítése van tervben, kívánatos az egységes európai írásmód is. A rendelet szerint az írás lehet álló vagy dülő, de semmi esetre hátra dülő.

Die Deutsche Schule.

6. Katonák érettségi vizsgája Németországban. A katonai szolgálatot végző gimnáziumi tanulóknak lehetővé akarják tenni, hogy katonai szolgálatuk mellett is, könnyen elkészülhessenek az érettségi vizsgára. A közoktatásügyi minisztérium „Wegweiser zur Reifeprüfung“ címen 8 füzetet adott ki, amelyek az érettségi vizsga anyagát tartalmazzák rövid összefoglalásban: 1. a németből, 2. a történelemből, 3. a földrajzból, 4. a természettudományokból, 5. a matematikából, 6. az angol nyelvből, 7. a francia nyelvből, 8. a latin nyelvből. A füzetek F. Hirt Leipzig kiadásában jelentek meg, áruk füzetenként 0.40 márka.

7. Kerti munka a svájci iskolákban. A tanügyi hatóság Svájc minden községéhez felszólítást küldött, hogy az iskoláknak megfelelő területet bocsássanak rendelkezésre, ahol az iskola ifjúságát kerti munkával foglalkoztassák. A svájci iskolák régi kívánsága, hogy a kerti munkát fakultatíve taníthassák, gyakorló terület nélkül azonban ezt sikeresen nem teheték, habár a tantervekben is szerepel. A felhívás szerint a kerti munka nemcsak gyakorlati hasznáért fontos, hanem kiváló nevelési eszköz is. A természettel való közvetlen érintkezés, a szabadban való hasznos munka nemcsak hat és maradandó értékű benyomásokat kelt. Ránevel az életfolyamatok tudatos megfigyelésére, megszeretési a hazai röggel való foglalkozást és tiszteletet ébreszt azok iránt, akik nagy fáradsággal a hazai földet megmunkálják. Bőséges alkalmat nyújt a közösségi érzés ébrentartásához és elősegíti a kéznek és szellemnek harmonikus kiművelését.

Schweizer Erziehungs Rundschau.

8. Idegen nyelvek a francia középiskolákban. A francia középiskolákban eddig a tanuló szabadon választhatott két idegen nyelvet az angol, német, olasz és spanyol közül. Ujabb rendelkezés szerint az első kötelező idegen nyelv a német nyelv, második nyelvnek lehet választani az angol, olasz vagy spanyolt.

9. Főiskolák megszüntetése az USA-ban. A Die Deutsche Schule I. évi márciusi számában közli, hogy az Északamerikai Egyesült Államokban pénzügyi nehézségek miatt eddig 50 főiskolát szüntettek meg.

10. Az iskolák állapota Spanyolországban. A spanyol közoktatásügy még mindig erősen szenved a polgárháború szomorú következményeit. Magában Madridban 44 iskolaépületet romboltak szét a bombák, ezeket most állítják helyre. Igen nagy a tanítóihiány is. Az 500-nál kevesebb lakosságú községek iskoláit a katolikus egyháznak rendelték alá. A hitoktatást és templombajárást az egész vonalon ismét elrendelték.

11. A népiskola VIII. osztályának kötelező látogatása Svájcban. A svájci nevelésügyi tanács kimondta, hogy olyan helyeken, ahol a népiskola már teljes nyolcosztályú, ott a VIII. osztály látogatása alól nem menthető fel senki.

Mulasztások igazolásánál figyelembe veendő, ha a tanuló mezei munkával volt elfoglalva.

12. Elzászi tanügy. Elzászban rendszerezítették a „Hauptschulét“. Ez az osztrák iskolafaj, a rendelkezés szerint, azokat a tehetséges tanulókat veszi fel, akik nem óhajtanak tudományos pályára lépni és a népiskola IV. osztályának elvégzése után az előírt fölvételi vizsgát sikerrel leteszik. A Német-birodalom az újonnan meghódított nyugati és keleti területeken mindenütt rendszerezíti ezt az iskolát a népiskola tehetségesebb tanulói részére. Háború utánra az a terv, hogy az egész birodalomban felállítják ezt az iskolát „Volksschule der Leistungsfähigen“ címen.

Szenes Adolf.

LAPSZEMLE.

A Magyar Paedagogia. most megjelent 1942. évi 4—5. számának első nagyobb tanulmánya *Prohászka Lajos: A korszellem és a nevelői felelősség.* amely mint elnöki megnyitó a Magyar Paedagogiai Társaság 1943. februárjában tartott ünnepi nagygyűlésén hangzott el. Mélyen látó lélekkel mutat a háborús idők értékváltására, amely a nevelői munkára is kihat, sőt sokszor azt félretolni igyekezik. Pedig a jellem, amelynek kialakítását hiányosnak látták az iskolában, nem az izmok erejét, az idegek ellenálló képességét jelenti egyedül, vagyis »nem lehet lóerőkben kifejezni.« A katonai szellemű nevelés nem azonos a jellemneveléssel, annak csak egy része lehet. Az általános humán nevelés az, ami az örök emberi értékeket megőrzi és kifejleszti. Ezért a nevelőnek nem szabad rezignáltan visszavonulnia, hanem a kor szellemében megnyilvánuló tendenciákat meg kell nemesítenie. A mai technikai korszellem mellett, amely a háború után is uralkodó marad majd, hinni kell és hitet kell kelteni a szellemi felsőbbrendűség iránt. A nevelők mindenkor megértették a korszellemet, ehhez alkalmazkodni is tudtak, de most is meg kell maradnia annak a hitnek, hogy a nevelés az egyéniség tisztelete és a hagyomány tisztelete nélkül nem lehetséges.

A második nagyterjedelmű tanulmány *Jankovits Miklós: Iskolai nevelésügyi állapotrajzok.* A tanulmánynak a szerző által közölt vázlatja jó tájékozódást nyújt a munka szempontjairól, amely vázlatot adjuk a következőkben.

»I. 1. Kiinduló tétel: a növendék ismerete nélkül nem lehet nevelni a) sem egyes növendéket, b) sem osztályt, 2. A gyermek megismerésében alapvető jelentőségű a nevelés körülményeinek felderítése. Ezt kívánja: a) az eddigi lélektani vizsgálatoknak a növendék életkörülményei irányában való kiterjesztése, b) adott helyen és időpontban a nevelés sajátos feladatainak megállapítása, c) korunk egyik vezető elve: a szociális gondolat előretörése. II. 1. A nevelés körülményeinek összefoglalása: nevelésügyi állapotrajz. Eddigi kezdeményezések, irodalom. 2. A Fővárosi Pedagógiai Szeminárium Neveléslélektani Intézetének munkaterve az összes fővárosi népiskolák állapotrajzának előkészítésére; a kérdőív ismertetése. III. 1. Részlet a próbaképen